

**Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій**

ЛОНДАРЕНКО ДАР'Я ОЛЕГІВНА

УДК 332.1

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса - 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник -

доктор економічних наук, доцент
ЗАХАРЧЕНКО Олег Володимирович,
Одеська національна академія харчових
технологій, доцент кафедри менеджменту
та маркетингу.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
ПАВЛОВ Олександр Іванович,
Одеська національна академія харчових
технологій, завідувач кафедри економіки
промисловості;

кандидат економічних наук,
ПОПАДИНЕЦЬ Назарій Миколайович,
Державна установа «Інститут
регіональних досліджень імені М. І.
Долішнього НАН України», старший
науковий співробітник відділу
регіональної економічної політики.

Захист відбудеться **22 квітня 2021 р. о 15.00 годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

Автореферат розісланий **22 березня 2021 р.**

**Вчений секретар
спеціалізованої ради**

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток інновацій, технологій, науково-технічного прогресу та інтенсифікація народного господарства сьогодні є невід'ємними компонентами стійкого зростання економіки регіонів. У сучасному ринковому середовищі значну конкурентоспроможність та ефективний розвиток отримали саме інноваційно-технологічні системи.

Однаковою мірою цей факт зачіпає як компанії та організації, так і системи більш складного порядку, до яких відносяться соціально-економічні системи регіонів. У сьогоднішніх реаліях соціально-економічні системи регіонів потребують постійного вдосконалення, внесення адекватних сучасним викликам змін в управлінську систему, економічну політику, соціальну сферу та екологію, при збереженні, формуванні та розвитку своїх конкурентних переваг з метою поліпшення рівня життя народу України.

Інноваційні та технологічні процеси знаходяться в тісному взаємозв'язку з інноваційно-технологічним потенціалом і ефективністю його використання на мезорівні. Саме ефективні механізми управління інноваційно-технологічним потенціалом регіону дають можливість соціально-економічній системі досягти значного рівня інноваційного розвитку.

В Україні актуальною проблемою сьогодні є не тільки створення, а й ефективне використання інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні.

Вітчизняними вченими-економістами приділяється суттєва увага дослідженню проблем інноваційно-технологічного розвитку регіонів. Зокрема слід відзначити наступних дослідників з зазначеної тематики: М. Абібуллаєв, О. Амоша, Є. Баляснікова, Л. Безчасний, В. Геєць, В. Гусєв, О. Дацій, І. Іртищева, Т. Кваша, В. Керецман, І. Козієнко, В. Копитко, І. Кукурудза, В. Лагодієнко, А. Лотарєв, А. Мазаракі, О. Маслак, О. Морщагін, О.Павлов, І. Петрова, Л. Федулова, В. Чабан, Н. Чухрай, К. Шапошников.

Серед зарубіжних економістів питаннями модернізації регіональної економіки займалися: Дж. Гелбрейт, П. Друкер, Дж. Кларк, А. Кляйнкнехт, А. Новак, Е. Тоффлер, Г. Чесбро.

У роботах вищевказаних авторів приділяється значна увага процесам впровадження інновацій і технологій в сучасну мезоекономіку. Разом з цим недослідженими залишаються питання оцінки і вибору пріоритетних форм використання інноваційно-технологічного потенціалу регіону, побудови системи інноваційно-технологічних запитів на мезорівні, визначення ключових механізмів і шляхів вдосконалення регіональних систем інновацій і технологій.

Все перераховане вище і зумовило вибір теми, об'єкт і предмет дослідження, а також його цілі і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складовою частиною програми наукових досліджень Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка, зокрема теми: «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477,

2016-2020 рр.). Особистий внесок автора полягає у формуванні науково-практичних положень та методичних рекомендацій щодо інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад й розробка практичних рекомендацій щодо інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону.

Для досягнення поставленої мети у роботі було поставлено і вирішено наступних завдань:

- здійснити дослідження теоретичних засад впровадження інновацій в економічних системах макро- і мезо- рівнів;
- систематизувати аспекти інноваційно-технологічного потенціалу регіону як основи його стійкого розвитку;
- дослідити основні засади управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону;
- удосконалити методичні основи та інструментарій формування інноваційно-технологічного потенціалу в економіці регіону;
- проаналізувати зарубіжний досвід модернізації економіки регіонів на базі інноваційно-технологічних нововведень;
- запропонувати методику оцінки та вибору пріоритетних форм інноваційно-технологічної модернізації регіону;
- обґрунтувати механізм стимулювання інноваційно-технологічної модернізації на мезорівні;
- розробити модель Центру інновацій та технологій регіону як основи процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки на мезорівні;
- сформулювати пропозиції щодо інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону на основі технополісу
- запропонувати напрями удосконалення організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону.

Об'єктом дослідження є процеси інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти формування регіональних механізмів розвитку інноваційно-технологічного потенціалу регіону як складової соціально-економічної системи на мезорівні.

Методи дослідження. Наукова база дослідження складена за допомогою використання діалектичного методу, положень економічної теорії, інноваційної економіки, регіонального менеджменту, наукових здобутків українських та зарубіжних дослідників з питань інноваційної та технологічної модернізації економіки регіонів.

У процесі дослідження було здійснено використання комплексу загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: системного підходу – для визначення об'єкта і предмета дослідження, дослідження їх системної взаємодії та структурних зв'язків (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); методів статистичного спостереження – для дослідження структурних та динамічних показників інноваційно технологічного потенціалу регіонів (підрозділ 2.2.); методів опису й порівняння – для визначення ефективності використання інноваційно-

технологічного потенціалу в регіонах та систематизації даних (підрозділ 1.3, 2.2., 2.3), а також для характеристики шляхів імплементації зарубіжного досвіду інноваційно-технологічної модернізації економіки регіонів до українських умов (підрозділи 2.1, 3.3); аналітичного і синтетичного методів – для визначення складу систем та характеристики елементів інновацій та технологій на макро- і мезорівні (підрозділи 1.2, 1.3, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); методу абстрагування – для формування наочних образів (підрозділи 2.3, 3.1, 3.2); методу індукції – для визначення складових процесу управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону (підрозділ 1.3); методу дедукції – для формулювання висновків, рекомендацій та напрямів організаційно-економічного забезпечення удосконалення інноваційно-технологічної модернізації на мезорівні (розділи 1, 2, 3); індексного методу та методу середніх величин – для побудови алгоритмів аналізу інноваційно-технологічного потенціалу регіонів (підрозділи 2.2., 2.3, 3.2); економіко-математичних методів – для побудови моделей формування регіональної системи інновацій та технологій, а також моделей її складових компонентів (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2).

Інформаційну базу дисертаційного дослідження склали законодавчі та інші нормативні акти України, офіційні дані Державної служби статистики України та управлінь статистики в регіонах, зарубіжні нормативно-правові акти регулювання інноваційно-технологічної сфери, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених з питань інноваційної та регіональної економіки і технологій, матеріали конференцій і семінарів, монографії, збірники та наукові статті, інтернет-ресурси тощо.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону.

Наукова новизна найважливіших результатів дослідження розкривається у таких положеннях:

вперше:

- розроблено механізм інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, який, на відміну від інших, сформовано на основі запропонованих компонентів: інноваційно-технологічний потенціал; регіональна система інновацій та технологій; технополіс; Інноваційно-технологічний центр молоді; Інтегрований регіональний центр колективного користування науковим обладнанням; Інноваційний університет; Центр інновацій та технологій регіону. Це дозволить створити умови для ефективного управління інноваційними процесами на території регіону та реалізації його статутних цілей і завдань.

удосконалено:

- дефініцію «інноваційно-технологічної діяльності» яку запропоновано розглядати як процес, що здійснюється з метою трансформувати результати інтелектуальної діяльності у винаходи, корисні моделі, промислові зразки, селекційні досягнення, топології інтегральних мікросхем, бази даних, ноу-хау, комп'ютерні програми, результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у товари, роботи, послуги, і надалі реалізувати їх

безпосередньо або у складі наукомісткої продукції;

- методичні підходи до оцінювання та вибору пріоритетних форм інноваційно-технологічної модернізації регіону на основі індексного методу та методу середніх величин, що сприятиме ефективному управлінню використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону за наявності можливості ефективно оцінювати такий потенціал до початку здійснення управлінських впливів, в процесі управління, а також після завершення передбачених на стадії планування заходів;

- методичні засади формування інноваційно-технологічного потенціалу в економіці регіону, через реорганізацію системи стратегічного управління в галузі інноваційно-технологічного розвитку на мезорівні, де головним інструментом координації визначено систему технологічних платформ. В результаті наука, держава, бізнес, а також споживачі зможуть сформувати цілісне бачення перспектив технологічного розвитку певної галузі або ж технологічного напрямку, створювати і здійснювати перспективну програму досліджень та розробок;

- компонентну складову інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні, яку доповнено такими компонентами як: кадровий потенціал, зовнішнє середовище, інституційна компонента, та іміджева компонента, що якісно змінює структуру інноваційно-технологічного потенціалу регіону, утворює синергетичний ефект його діяльності та сталого розвитку, дозволяє в конкретні відрізки часу акцентувати увагу на пріоритетних елементах, створюючи нові методологічні можливості для визначення його шляхів розвитку та використання в мезоекономіці;

- модель Центру інновацій та технологій регіону як основи процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, що на відміну від існуючих центрів трансферу інновацій, які забезпечують, в основному, впровадження нововведень у виробництво у формі створюваного бізнесу, виявляє існуючі і розроблювані нововведення, здійснює збір запитів на розробку нововведень від потенційних інвесторів, зосереджує інформацію про них в банку даних, набуває права на створену і створювану інтелектуальну власність, допомогу у використанні різноманітних ідей, що продукуються населенням, здійснює юридичний захист ідей і нововведень, доводить їх до рівня технологій, знаходження стратегічних партнерів для впровадження великих ідей, і стимулювання населення до інноваційної діяльності;

дістали подальшого розвитку:

- теоретичні засади впровадження інновацій в економічних системах макро- і мезо- рівнів, що на відміну від аналогічних досліджень, доповнені економічно-інноваційними концепціями та технологічним компонентом;

- дослідження зарубіжного досвіду модернізації економіки регіонів на базі інноваційно-технологічних нововведень завдяки аналізу та визначенню закономірностей розвитку технологій та в результаті розробки методології управління інноваційним процесом на мезорівні у формах інкубаторів бізнесу; наукових парків; технополісів з виділенням трьох груп економічних засобів модернізації економіки регіонів на базі інноваційно-технологічних

нововведень: перерозподілу фінансових ресурсів на розвиток технології, включаючи створення, становлення та підтримання науково-технічної інфраструктури;

- підходи, принципи та механізми стимулювання інноваційно-технологічної модернізації на мезорівні, через визначення основних учасників інноваційно-технологічної сфери; здійснення порівняльної характеристики підходів до побудови регіональної системи інновацій та технологій; визначення глобальних принципів функціонування управляючих систем регіону; розробки структурної схеми системи стратегічного управління інноваційно-технологічним розвитком регіону; обґрунтування перспективної моделі управління інноваційно-технологічними процесами на регіональному рівні; розробки дворівневої системи управління інноваційними процесами в регіоні; розробки моделі формування регіональної системи інновацій та технологій (на прикладі Харківської області); обґрунтування створення Інтегрованого регіонального центру колективного користування як ключового елементу регіональної системи інновацій та технологій; розробки механізму підготовки професійних інноваційних менеджерів на мезорівні в довго-, середньо- і короткостроковому періоді;

- концептуальні передумови інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону на основі створення технополісу через розробку моделі типового технополісу, в якому зосереджуються всі етапи процесу: створення інноваційно-технологічної продукції регіону; аналізування переваг пропонованої моделі над аналогічною моделлю регіональної інноваційної системи без технополісу; виділення головних корпоративних цінностей, основних цілей економічного розвитку, пріоритетів управління технополісом в регіональній системі інновацій та технологій; розробки моделі управління рухом економічних ресурсів регіону на базі технополісу у формі динамічної моделі управління із значним переліком критеріїв, заповненням і застосуванням ресурсів, що нерозривно пов'язано з формуванням конкуруючих варіантів; визначення основних змінних при формуванні конкуруючих варіантів; обґрунтування створення університетів інноваційного типу з духом підприємництва, стратегічна мета яких виявляється у підготовці, перепідготовці та підвищенні фаху спеціалістів і введення в господарський оборот результатів НДДКР, здатних забезпечити позитивні якісні зрушення в економіці України і її регіонів; розробки системи заходів, завданнями яких є: ефективно модернізувати регіональну економіку інноваційно-технологічним шляхом, зберегти академічну базу, стимулювати розвиток фундаментальних досліджень та інноваційну діяльність на рівні закладів вищої освіти; обґрунтувати формування комплексу стратегічного партнерства держави, університетів, промисловості, НАНУ і бізнесу, обґрунтовано складові такої системи; розробка концепту формування механізму реалізації інноваційно-технологічних програм в умовах технополісу в регіональній системі інновацій та технологій;

- пропозиції щодо напрямів удосконалення організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, зокрема

роботу з об'єктами інтелектуальної власності, удосконалення законодавства, сприяння інноваційному бізнесу, удосконалення організації інноваційного процесу, використання зарубіжного досвіду, що в кінцевому підсумку буде сприяти ефективному здійсненню інноваційно-технологічної діяльності та підвищенню рівня економіки регіонів та України в цілому.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, визначенні пріоритетних механізмів, форм та підходів до такої модернізації. На основі результатів дослідження, зокрема напрямів удосконалення організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, можливо сформулювати регіональну стратегію інноваційно-технологічного розвитку та відповідні комплексні програми на мезорівні.

Пропозиції й рекомендації дисертанта використовуються у практичній діяльності Міністерства освіти і науки України (акт №572/1-13 від 15.03.2021 р.), Міністерства Інфраструктури України (довідка №536-21-1 від 16.03.2021 р.); Бюро регіонального розвитку, КП Одеської обласної державної адміністрації (довідка № 665 від 24.10.2016 р.); Миколаївського обласного фонду розвитку і підтримки громадських ініціатив (довідка № 81 від 22.05.2019 р.), Регіонального фонду підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 13/25 від 19.06.2017 р.); Запорізького металургійного комбінату ПРАТ «Запоріжсталь» (довідка №2043319 від 10 вересня 2020 р.), ПРАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» (довідка № 18/2889 від 14 травня 2020 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій розроблено теоретико-методичні засади і науково-практичні рекомендації з інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону як складного багатоаспектного явища, що має позначитися на підвищенні прибутковості, конкурентоспроможності та ефективному використанні інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні. Наукові результати, що виносяться на захист, були отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях серед яких найбільш важливими були: всеукраїнська науково-методична конференція «Слобожанський гуманітарій – 2018» (Харків, ХНТУСГ, 30 березня 2018 р.); V Всеукраїнська науково-практична конференція «Шляхи підвищення конкурентоспроможності соціально-економічної системи країни» (м. Миколаїв, 27 листопада 2019 р.); II Всеукраїнська науково-практична конференція. «Складові успішної діяльності підприємств» (м. Білгород-Дністровський, 22 квітня 2020 року); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління» (м. Одеса, 5 листопада 2020 року); VII науково-практична конференція. «Особливості сучасного менеджменту та економіки: співвідношення теорії та

практики». (м. Херсон, 17 грудня 2020 р.).

Публікації одержаних результатів. Основні результати дисертації висвітлено в 12 наукових працях, опублікованих автором, загальним обсягом 6,52 у.д.а.. У фахових наукових провідних виданнях опубліковано 8 статей обсягом 5,48 у.д.а.

Обсяг та структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, викладена на 305 сторінках, містить 19 таблиць, 30 рисунків. Список використаних літературних джерел містить 304 найменування на 29 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи дослідження інноваційно-технологічного потенціалу регіону**» досліджено теоретичні засади впровадження інновацій в економічних системах макро- і мезо- рівнів, визначено структуру інноваційно-технологічного потенціалу регіону в статичному та динамічному аспектах, визначено основні засади управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону, досліджено методичні основи та інструментарій формування інноваційно-технологічного потенціалу в економіці регіону.

Запропоновано дефініцію «інноваційно-технологічної діяльності» як процесу, який здійснюється з метою трансформувати результати інтелектуальної діяльності у винаходи, корисні моделі, промислові зразки, селекційні досягнення, топології інтегральних мікросхем, бази даних, ноу-хау, комп'ютерні програми, результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у товари, роботи, послуги, і надалі реалізувати їх безпосередньо або у складі наукомісткої продукції. Досліджено генезис теоретичного розуміння інновацій та технологій в регіональній економіці. Пропонується включити до концепцій національної та регіональної інноваційних економічних систем відображення технологічної складової інновацій. Запропоновано інфраструктурні моделі національної та регіональної систем інновацій та технологій. Виділено та характеризовано суб'єктний склад відповідних систем. Обґрунтовано основні функції, принципи, регіональних систем інновацій та технологій.

Визначено основні властивості категорії «інноваційна економіка». Зазначено, що для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності мезоекономічних систем необхідно, з одного боку, мати потужний інноваційно-технологічний потенціал, з іншого – продуктивно його використовувати, при чому, в якості першопричин інноваційної діяльності на рівні мезоекономічної системи слід розглядати обидва джерела. Визначено структуру інноваційно-технологічного потенціалу регіону в статичному та динамічному аспектах.

Запропоновано концептуальну схему інноваційно-технологічного потенціалу регіону (рис. 1). Виділено компонентну складову інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні, яку доповнено такими компонентами як: кадровий потенціал, зовнішнє середовище, інституційна компонента, та

іміджева компонента, що якісно змінює структуру інноваційно-технологічного потенціалу регіону, утворює синергетичний ефект його діяльності, дозволяє в конкретні відрізки часу акцентувати увагу на пріоритетних елементах.

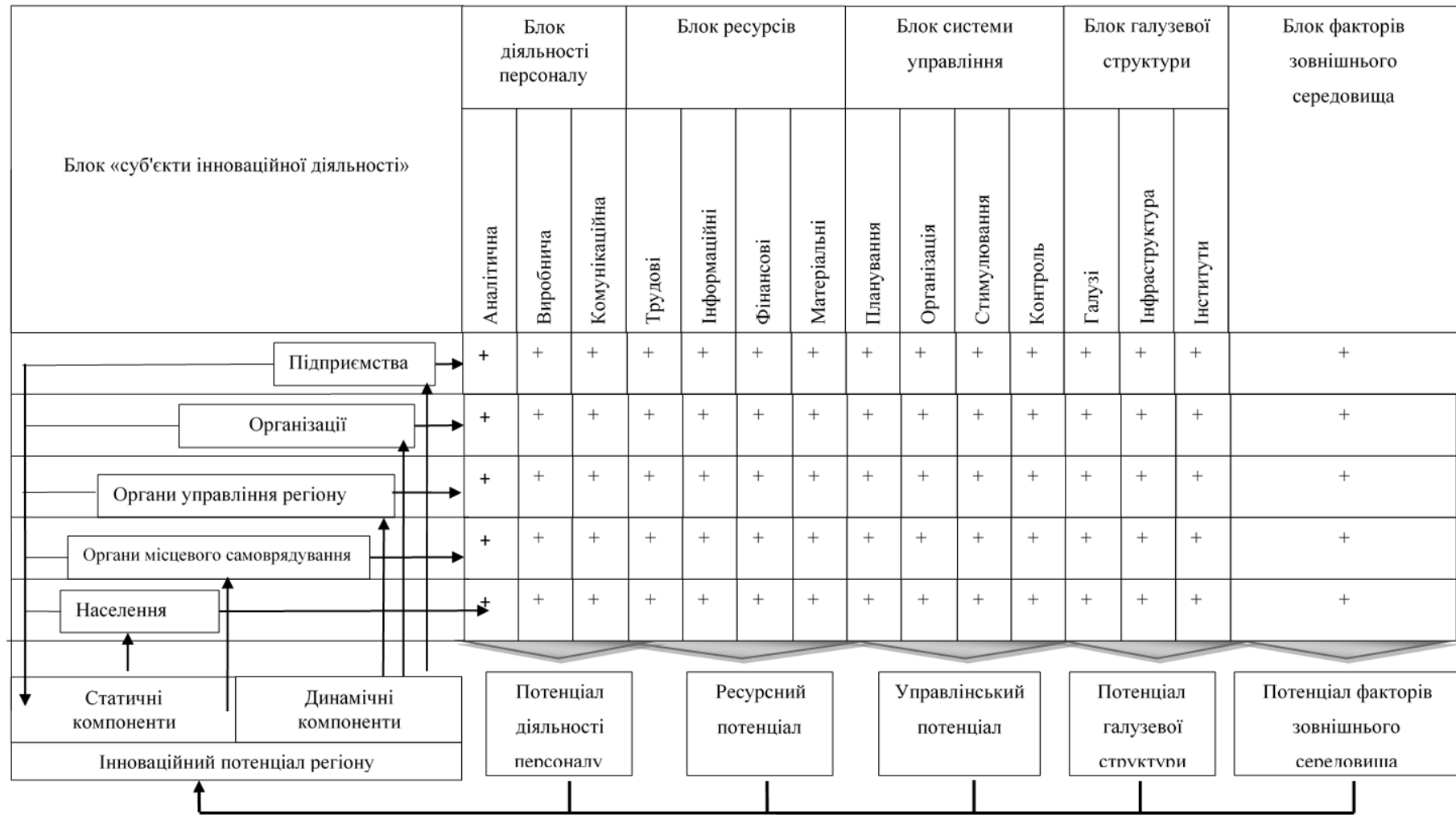

Рис. 1. Концептуальна схема інноваційно-технологічного потенціалу регіону

Наголошено, що визначення складу і структури інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні створюють теоретичну і практичну основу не тільки для цілеспрямованого його формування, а й для визначення шляхів і способів ефективного використання потенціалу, з урахуванням взаємозв'язків і взаємодії, існуючими між його елементами.

Визначено основні засади управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону. Запропоновано авторську дефініцію «управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону» як процесу підготовки, прийняття та реалізації рішень щодо створення та граничного застосування сукупного інноваційно-технологічного потенціалу, в тому числі його компонентів для сталого соціально-економічного розвитку регіону.

За допомогою технології структурного аналізу і проектування запропоновано концептуальну схему системи управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону. Запропоновано модель системи управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону, що базується на функціонуванні чотирьох підсистем: цільової, забезпечувальної, керуючої і керованої. Запропоновано визначення «механізму управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону» як сукупності економічних, організаційних, правових та інших форм і способів, що забезпечують реалізацію можливостей і готовності суб'єктів інноваційної діяльності до створення, впровадження та поширення нововведень в регіоні і за його межами. Досліджено елементи та ключові характеристики зазначеного механізму. Наголошено, що розробка теоретичних положень, методів оцінки та рекомендацій з управління та використання інноваційного потенціалу регіону допоможе органам управління орієнтуватися в мінливій та прогресивній обстановці, розробляючи комплекс адекватних заходів щодо забезпечення сталого розвитку регіону.

Досліджено методичні основи та інструментарій формування інноваційно-технологічного потенціалу в економіці регіону. Визначено систему методів формування інноваційно-технологічного потенціалу регіону: організаційно-розпорядчі, економічні, соціально-психологічні, ідеологічні. Обґрунтовано головні завдання регіональної стратегії інноваційно-технологічної модернізації економіки. Наголошено, що для результативного здійснення регіональної стратегії інноваційно-технологічної модернізації економіки потрібно повністю реорганізувати систему стратегічного управління в галузі інноваційно-технологічного розвитку на мезорівні; головним інструментом координації необхідно зробити систему технологічних платформ, в рамках якої наука, держава, бізнес, а також споживачі зможуть вивести цілісне бачення перспектив технологічного розвитку певної галузі або ж технологічного напрямку, створювати і здійснювати перспективну програму досліджень, а також розробок; на підтримку здійснення початкових програм в рамках технологічних платформ обов'язково повинен бути спрямований індивідуальний фонд технологічного розвитку, а технологічні платформи самі по собі мають можливість бути дієвим

механізмом розробки, а також комерціалізації імпортозамінних товарів базуючись на інноваційних або ж запозичених технологіях на рівні цілих секторів, а також галузей української економіки.

На основі існуючих проєктів і стратегій, зокрема проєкту «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року», запропоновано розробку регіональних стратегій інтегрованої інноваційно-технологічної модернізації проривного характеру з чіткою програмою заходів, щоб скористатися «вікном можливостей» і реалізувати необхідне поліпшення української мезоекономіки.

У другому розділі «Визначення пріоритетних механізмів і форм та підходів до інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону» досліджено зарубіжний досвід модернізації економіки регіонів на базі інноваційно-технологічних нововведень, запропоновано методiku оцінки та вибору пріоритетних форм інноваційно-технологічної модернізації регіону, досліджено підходи, принципи та механізми стимулювання інноваційно-технологічної модернізації на мезорівні.

Зазначено, що зарубіжні держави для прискорення економічного розвитку не просто стимулюють розвиток науки і техніки, а цілеспрямовано управляють процесом комерційного використання їх результатів. Виділено два напрямки досліджень в розвинутих країнах: аналіз та визначення закономірностей розвитку технологій та розробка методології управління інноваційним процесом на мезорівні. Визначено основні організаційно-економічні групи зарубіжного інноваційно-технологічного розвитку: інкубатори бізнесу; наукові парки; технополіси, здійснено аналіз їх характеристик, моделей і компонентів в аспектах американського, європейського, японського та французького застосування. Аргументовано, що в українських умовах в розвинених регіонах представляється найбільш доцільним створення саме технополісів.

Визначено показники, що характеризують інноваційно-технологічний потенціал регіону. Запропоновано алгоритм аналізу інноваційно-технологічного потенціалу регіону на основі індексного методу і методу середніх величин. Проведено оцінку статичної та динамічної компонент інноваційно-технологічного потенціалу регіону на прикладі Харківської та Дніпропетровської областей. Запропоновано графік меж рентабельності стратегії використання інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні. За допомогою експертного дослідження, на базі матриць парних порівнянь критеріїв та їх векторів, проведено вибір рівня господарювання, що забезпечить максимальний мультиплікативний ефект ефективності використання інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні.

Визначено основних учасників інноваційно-технологічної сфери. Здійснена порівняльна характеристика підходів до побудови регіональної системи інновацій та технологій. Визначено глобальні принципи функціонування управляючих систем регіону. Запропоновано структурну схему системи стратегічного управління інноваційно-технологічним розвитком регіону. Обґрунтовано перспективну модель управління інноваційно-технологічними процесами на регіональному рівні. Розроблено дворівневу систему управління

інноваційними процесами в регіоні. Запропоновано модель формування регіональної системи інновацій та технологій (на прикладі Харківської області) (рис. 2).

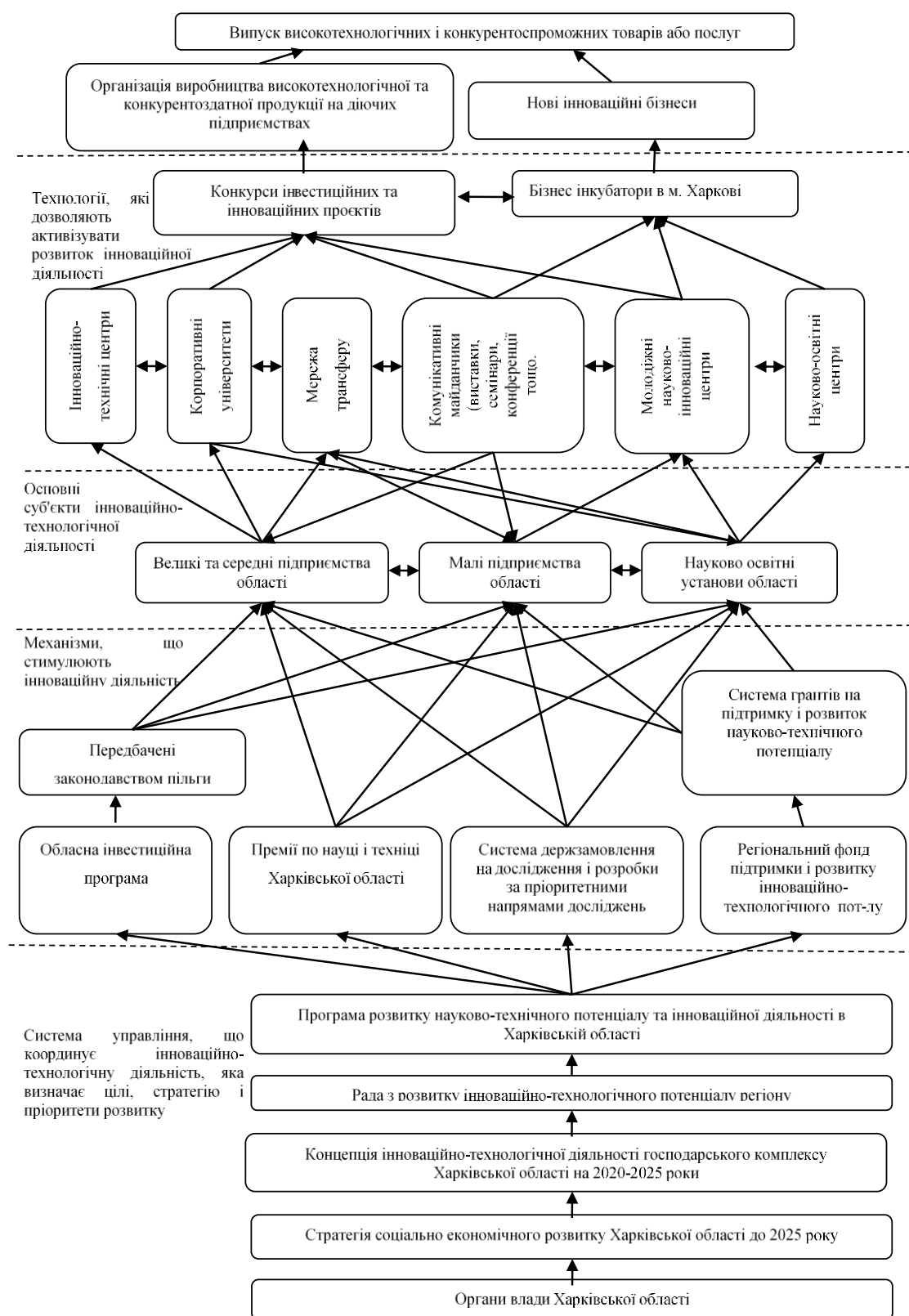

Рис. 2. Модель формування регіональної системи інновацій та технологій

(на прикладі Харківської області)

Запропоновано створення Інтегрованого регіонального центру колективного користування як ключового елементу регіональної системи інновацій та технологій, визначено його структуру, завдання, функції. Розроблено механізм підготовки професійних інноваційних менеджерів на мезорівні в довго-, середньо- і короткостроковому періоді.

У *третьому розділі* **«Концептуальні напрями організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону»** обґрунтовано формування Центру інновацій та технологій регіону як основи процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, досліджено ключові аспекти інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону на основі технополісу, запропоновано напрями удосконалення організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону.

В якості одного з основних суб'єктів інноваційної інфраструктури з метою об'єднання ресурсів науки, бізнесу та влади для комплексної комерційної реалізації високоприбуткових інноваційних проєктів, а також пошуку і практичної підготовки менеджерів для їх реалізації запропоновано формування Центру інновацій та технологій регіону як основи процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону. Наголошено, що на відміну від існуючих центрів трансферу інновацій, що забезпечують, в основному, впровадження нововведень у виробництво у формі створюваного бізнесу, найважливіше завдання Центру інновацій та технологій регіону полягає у виявленні існуючих і розроблюваних нововведень, зборі запитів на розробку нововведень від потенційних інвесторів, зосередженні інформації про них в банку даних, придбанні прав на створену і створювану інтелектуальну власність, допомогу у використанні різноманітних ідей, що продукуються населенням, юридичний захист ідей і нововведень, доведення їх до рівня технологій, знаходження стратегічних партнерів для впровадження великих ідей, і стимулювання населення до інноваційної діяльності. Визначено основні напрями, види діяльності та проблеми функціонування зазначеного Центру, обґрунтована його організаційна структура. Запропонована загальна функціональна модель Центру інновацій та технологій регіону. Запропоновано алгоритм побудови системи інноваційно-технологічних запитів регіону. Запропоновано концептуальний математичний алгоритм управління синергією потенціалу Центру інновацій та технологій регіону, який створює умови для реалізації відповідних статутних цілей і завдань ефективного управління інноваційними процесами на території регіону, а також дозволяє обмежити склад засновників Центру (рис. 3).

Доведено, що зарубіжний досвід інтеграційних процесів свідчить про чільну роль в них з одного боку, держави і університетів, а, з іншого – фірмової науки, тобто науково-технічного сектору великих промислових корпорацій і приватних компаній; світовий досвід переконливо показує, що інноваційно-технологічна діяльність є ефективним інструментом соціально-економічного

розвитку як територій, на яких вже є достатній науково-технічних потенціал, так і територій, що не володіють таким потенціалом.

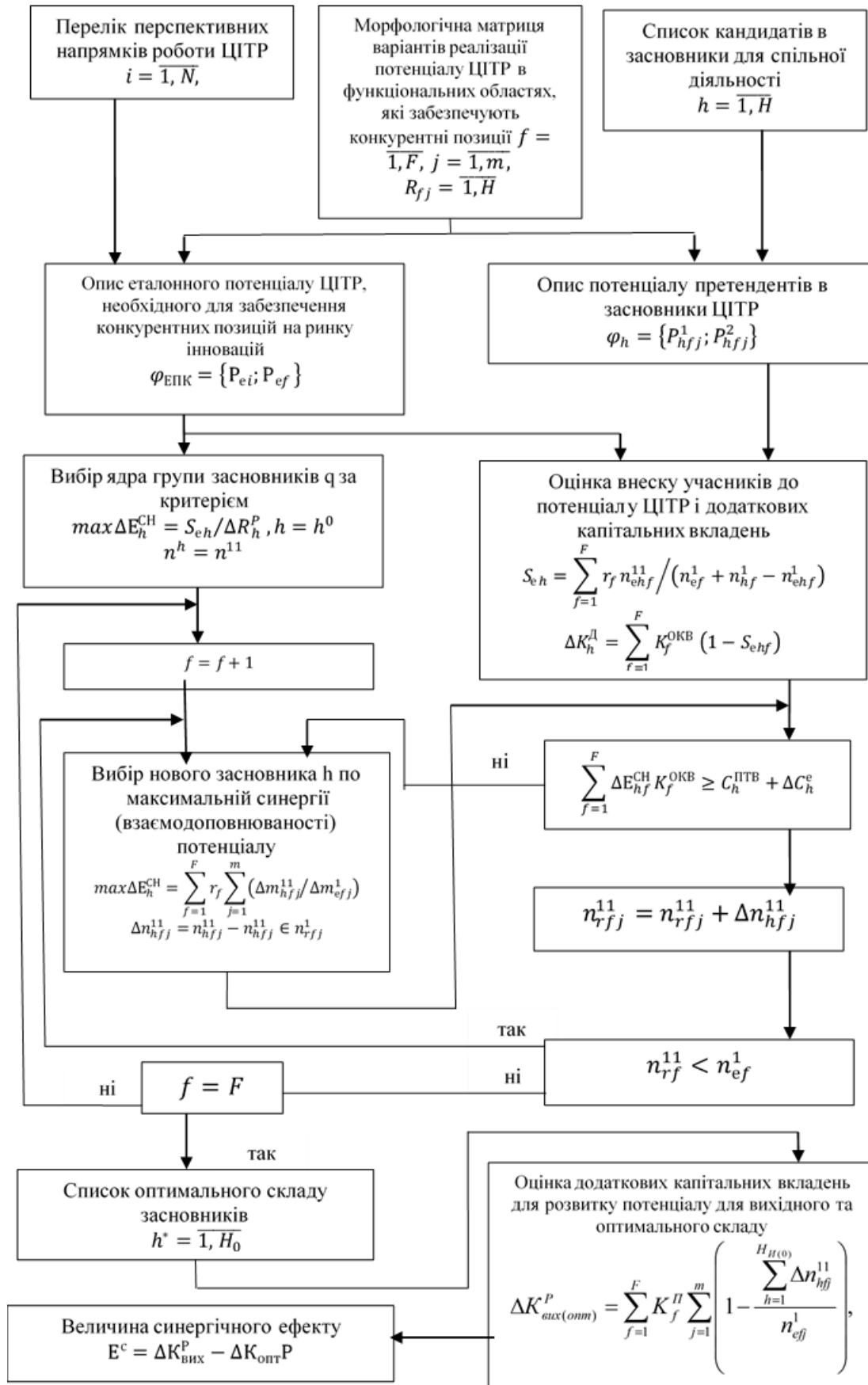

Рис. 3. Модель управління синергією потенціалу Центру інновацій та технологій регіону

Наголошено, що найкращих результатів вдалося досягти при реалізації підходів до інноваційно-технологічного розвитку міських утворень з містоутворюючими науково-виробничими комплексами – технополісами, що можуть в українських реаліях виступати основними точками зростання економіки в першу чергу на мезорівні і каркасом формування національної та регіональної інноваційних систем.

Обґрунтовано функціональні напрямки технополісів у створенні та розвитку регіональних систем інновацій та технологій в Україні. Запропоновано модель типового технополісу, в якому зосереджуються всі етапи процесу створення інноваційно-технологічної продукції регіону. Проаналізовано переваги запропонованої моделі над аналогічною моделлю регіональної інноваційної системи без технополісу. Виділено головні корпоративні цінності, основні цілі економічного розвитку, пріоритети управління технополісом в регіональній системі інновацій та технологій.

У зв'язку зі специфікою формування технополісів в Україні рекомендовано, виходячи з виявлення місії, передісторії, сценарних умов соціально-економічного розвитку і політичного устрою України, побудувати трьорівневу графічну модель в координатах «основні цілі» – «корпоративні програми» – «консолідовані завдання». Запропоновано модель управління рухом економічних ресурсів регіону на базі технополісу у формі динамічної моделі управління із значним переліком критеріїв, заповненням і застосуванням ресурсів, що нерозривно пов'язано з формуванням конкуруючих варіантів. Визначено основні змінні при формуванні конкуруючих варіантів. Наголошено, що ефективна реалізація інноваційних програм визначає необхідність усунення розривів в інноваційному ланцюзі, у зв'язку з чим особливої значущості набуває високий рівень розвитку освітньої та наукової інфраструктури, яка стає неодмінною умовою становлення інноваційної економіки, основними ресурсами якої виступають нові знання, інноваційна діяльність, нові технології, а виробництво, поширення, обмін і використання інформації забезпечують вирішальний внесок в економіку.

Зазначено, що в умовах технополісу освітня та науково-дослідна інфраструктури виступають базисом розвитку виробничих відносин, оскільки визначають рівень інтелектуального та кадрового потенціалу підприємств. В рамках цього запропоновано створення університетів інноваційного типу з підприємницьким духом, стратегічною метою яких є підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації фахівців і введення в господарський оборот результатів НДДКР, здатних забезпечити позитивні якісні зрушення в економіці України і її регіонів. Запропоновано основні принципи трансформації традиційного університету в інноваційний. Визначено спрямованість інноваційної діяльності в системі освіти. Запропоновано систему заходів, спрямованих на підвищення ефективності інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, збереження академічної бази, стимулювання

розвитку фундаментальних досліджень та інноваційної діяльності на рівні закладів вищої освіти. Аргументовано формування системи стратегічного партнерства держави, університетів, промисловості, НАНУ і бізнесу, обґрунтовано складові такої системи.

Запропоновано концепт формування механізму реалізації інноваційно-технологічних програм в умовах технополісу в регіональній системі інновацій та технологій (рис. 4).

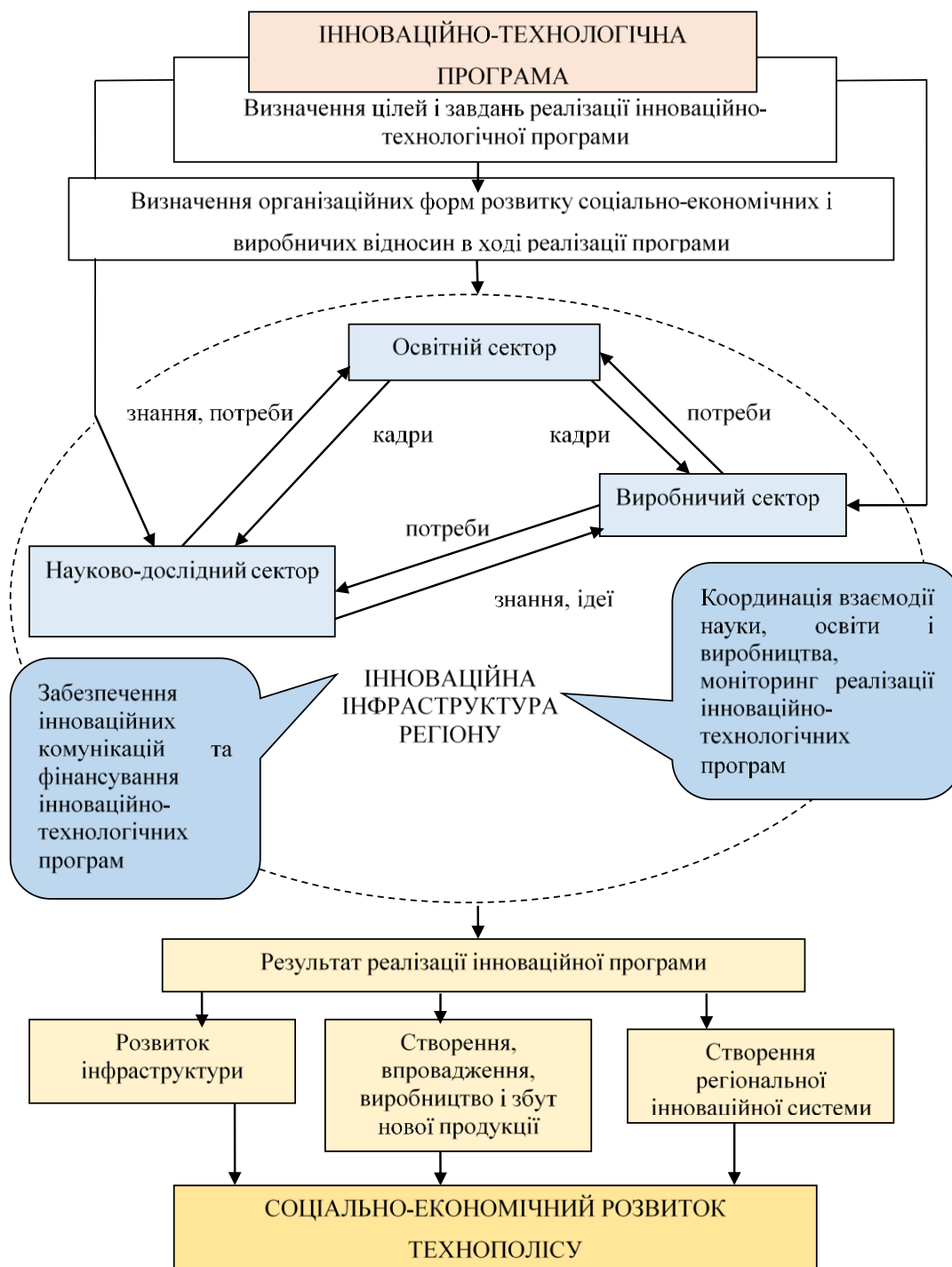

Рис. 4. Концепт формування механізму реалізації інноваційно-технологічних програм в умовах технополісу в регіональній системі інновацій та технологій

На основі проведеного експертного дослідження, що мало на меті ранжувати різні способи інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону запропоновано напрями удосконалення організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, зокрема роботу з об'єктами інтелектуальної власності, удосконалення законодавства, сприяння інноваційному бізнесу, удосконалення організації інноваційного процесу, використання зарубіжного досвіду, що в кінцевому підсумку буде сприяти ефективному здійсненню інноваційно-технологічної діяльності та підвищенню рівня економіки регіонів та України в цілому.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі теоретичного узагальнення обґрунтовано новий підхід до вирішення важливого наукового і практичного завдання – розвитку інноваційно-технологічної модернізації економіки регіонів. Отримані в результаті дослідження наукові результати дозволяють зробити наступні висновки теоретичного, методичного та практичного характеру:

1. Обґрунтовано теоретичні засади впровадження інновацій в економічних системах макро- і мезо- рівнів, що на відміну від аналогічних досліджень, ставить на чільне місце у економічно-інноваційних концепціях технологічну складову. Обґрунтовано основні функції, принципи, регіональних систем інновацій та технологій, особливості їх формування та розвитку, що допомагає визначенню базових елементів в інноваційній системі регіонів та формуванню пріоритетних напрямків її розвитку на сучасному етапі, що, в свою чергу, являється одним з найважливіших завдань для мезоекономіки України.

2. Визначено основні властивості категорії «інноваційна економіка». Визначено структуру інноваційно-технологічного потенціалу регіону в статичному та динамічному аспектах. Запропоновано концептуальну схему інноваційно-технологічного потенціалу регіону. Наголошено, що визначення складу і структури інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні створюють теоретичну і практичну основу не тільки для цілеспрямованого його формування, а й для визначення шляхів і способів ефективного використання потенціалу, з урахуванням взаємозв'язків і взаємодії, існуючими між його елементами.

3. Визначено основні засади управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону. За допомогою технології структурного аналізу і проектування запропоновано концептуальну схему системи управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону. Запропоновано модель системи управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону. Наголошено, що розробка теоретичних положень, методів

оцінки та рекомендацій з управління та використання інноваційного потенціалу регіону допоможе органам управління орієнтуватися в мінливій та прогресивній обстановці, розробляючи комплекс адекватних заходів щодо забезпечення сталого розвитку регіону.

4. Досліджено методичні основи та інструментарій формування інноваційно-технологічного потенціалу в економіці регіону. Визначено систему методів формування інноваційно-технологічного потенціалу регіону: організаційно-розпорядчі, економічні, соціально-психологічні, ідеологічні. Обґрунтовано головні завдання регіональної стратегії інноваційно-технологічної модернізації економіки. З метою забезпечення максимально високих темпів стійкого збалансованого зростання економіки регіонів на основі розвитку інноваційно-технологічного потенціалу визначені відповідні завдання. На основі існуючих проєктів і стратегій, зокрема проєкту «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року», запропоновано розробку регіональних стратегій інтегрованої інноваційно-технологічної модернізації проривного характеру з чіткою програмою заходів, щоб скористатися «вікном можливостей» і реалізувати необхідне поліпшення української мезоекономіки.

5. Досліджено зарубіжний досвід модернізації економіки регіонів на базі інноваційно-технологічних нововведень, що дозволить якісно імплементувати позитивні напрацювання в інноваційно-технологічній сфері в сучасну українську економіку. Визначено основні організаційно-економічні групи зарубіжного інноваційно-технологічного розвитку: інкубатори бізнесу; наукові парки; технополіси, здійснено аналіз їх характеристик, моделей і компонентів в аспектах американського, європейського, японського та французького застосування. Аргументовано, що в українських умовах в розвинених регіонах представляється найбільш доцільним створення саме технополісів.

6. Запропонована методика оцінки та вибору пріоритетних форм інноваційно-технологічної модернізації регіону, що сприятиме ефективному управлінню використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону за наявності можливості ефективно оцінювати такий потенціал до початку здійснення управлінських впливів, в процесі управління, а також після завершення передбачених на стадії планування заходів. Визначено показники, що характеризують інноваційно-технологічний потенціал регіону.

7. Досліджено підходи, принципи та механізми стимулювання інноваційно-технологічної модернізації на мезорівні, що сприятиме якісній регіональній інноваційно-технологічній політиці за допомогою розробки пріоритетів модернізації та розвитку науково-інноваційного механізму діяльності на мезорівні, методів і напрямів його реалізації на основі взаємодії, в першу чергу, регіональних і державних органів управління, а також інших зацікавлених суб'єктів управління і господарювання. Визначено основних учасників інноваційно-технологічної сфери. Здійснена порівняльна характеристика підходів до побудови регіональної системи інновацій та технологій. Визначено глобальні принципи функціонування управляючих систем регіону. Запропоновано структурну схему системи стратегічного управління

інноваційно-технологічним розвитком регіону. Обґрунтовано перспективну модель управління інноваційно-технологічними процесами на регіональному рівні.

8. В якості одного з основних суб'єктів інноваційної інфраструктури з метою об'єднання ресурсів науки, бізнесу та влади для комплексної комерційної реалізації високоприбуткових інноваційних проєктів, а також пошуку і практичної підготовки менеджерів для їх реалізації запропоновано формування Центру інновацій та технологій регіону як основи процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону. Запропоновано загальну функціональну модель Центру інновацій та технологій регіону. Запропоновано алгоритм побудови системи інноваційно-технологічних запитів регіону. Запропоновано концептуальний математичний алгоритм управління синергією потенціалу Центру інновацій та технологій регіону, який створює умови для реалізації відповідних статутних цілей і завдань ефективного управління інноваційними процесами на території регіону, а також дозволяє обмежити склад засновників Центру.

9. Досліджено ключові аспекти інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону на основі технополісу. Обґрунтовано функціональні напрямки технополісів у створенні та розвитку регіональних систем інновацій та технологій в Україні. Запропоновано модель типового технополісу, в якому зосереджуються всі етапи процесу створення інноваційно-технологічної продукції регіону. Проаналізовані переваги пропонованої моделі над аналогічною моделлю регіональної інноваційної системи без технополісу. Обґрунтовано формування комплексу стратегічного партнерства держави, університетів, промисловості, НАНУ і бізнесу, визначено складові такої системи. Запропоновано концепт формування механізму реалізації інноваційно-технологічних програм в умовах технополісу в регіональній системі інновацій та технологій.

10. На основі проведеного експертного дослідження, що мало на меті ранжувати різні способи інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, запропоновано відповідні напрями удосконалення організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, зокрема роботу з об'єктами інтелектуальної власності, удосконалення законодавства, сприяння інноваційному бізнесу, удосконалення організації інноваційного процесу, використання зарубіжного досвіду, що в кінцевому підсумку буде сприяти ефективному здійсненню інноваційно-технологічної діяльності та підвищенню рівня економіки регіонів та України в цілому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Лондаренко Д. О. Технополіс як ключовий елемент інноваційної системи регіону. *Науковий вісник Одеського національного університету імені І.*

1. Мечникова. Серія «Економіка». 2016. Том 21. Вип. 5(47). С. 223-227. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus). (0,41 друк. арк.).

2. Лондаренко Д. О. Інноваційно-технологічна модернізація економіки регіону: проблематика, стан, перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 192 - 197. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus). (0,69 друк. арк.).

3. Лондаренко Д. О. Неоіндустріальні аспекти розвитку інноваційно-технологічної активності економіки регіону. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*, 2018, Вип. 6, С. 180-184. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus). (0,43 друк. арк.).

4. Лондаренко Д. О. Інноваційно-галузева модернізація економіки регіону в контексті сталого розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці. Збірник наукових праць*. 2019. Вип. 4 (72), Ч. 2. С. 211-218. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus). (0,75 друк. арк.).

5. Лондаренко Д. О. Методологічні показники аналізу та прогнозування інноваційно-технологічного розвитку регіону. *Вчені записки таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 3. С. 192 - 197. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus). (0,69 друк. арк.).

6. Лондаренко Д. О. Ресурсно-інноваційний аспект модернізації економіки регіону. *Підприємництво та інновації*. № 12. 2020. С. 215-219. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus). (0,50 друк. арк.).

7. Лондаренко Д. О. Моніторинг інвестиційних ризиків в регіоні: інноваційно-економічний підхід. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. Вип. 2 (68). С. 222-228. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus). (0,65 друк. арк.).

Статті та публікації в наукових виданнях іноземних держав:

8. Daria Londarenko. Innovative and technological potential as a necessary condition for the sustainable development of the region. *Three Seas Economic Journal*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», Vol. 1 (2020) No. 3. 2020. P.59-65. (0,55 друк. арк.).

Опубліковані матеріали апробаційного характеру:

9. Лондаренко Д. О. Основні принципи регіональної інноваційно-технологічної системи. *Шляхи підвищення конкурентоспроможності соціально-економічної системи країни: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Миколаїв, 27 листопада 2019 р.). Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна»», 2019. С. 43-46. (0,09 друк. арк.).

10. Лондаренко Д. О. Система управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні. *Складові успішної діяльності підприємств: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (м. Білгород-Дністровський, 22 квітня 2020 року). Білгород-Дністровський: ПУЕТ,

2020. С. 37-41. (0,25 друк. арк.).

11. Лондаренко Д. О. Структурні складові інноваційно-технологічного потенціалу регіону. *Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Одеса, 5 листопада 2020 року). Одеса: ОНПУ, 2020. С. 42-47. (0,17 друк. арк.)

12. Лондаренко Д. О. Межі рентабельності використання інноваційно-технологічного потенціалу на мезорівні. *Особливості сучасного менеджменту та економіки: співвідношення теорії та практики. Збірник матеріалів VII науково-практичної конференції*. (м. Херсон, 17 грудня 2020 р.). Херсон: МАУП, 2020. С. 51-57. (0,2 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Лондаренко Д.О. Концептуальні засади інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. - Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2021.

В результаті дослідження обґрунтовано теоретичні засади впровадження інновацій в економічних системах макро- і мезо- рівнів, що на відміну від аналогічних досліджень ставить на чільне місце у економічно-інноваційних концепціях технологічну складову. Визначено основні властивості категорії «інноваційна економіка». Визначено основні засади управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону. Запропоновано модель системи управління використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону, що базується на функціонуванні чотирьох підсистем: цільової, забезпечувальної, керуючої і керованої. Досліджено методичні основи та інструментарій формування інноваційно-технологічного потенціалу в економіці регіону.

Досліджено зарубіжний досвід модернізації економіки регіонів на базі інноваційно-технологічних нововведень, що дозволить якісно імплементувати позитивні напрацювання в інноваційно-технологічній сфері в сучасну українську економіку.

Запропонована методика оцінки та вибору пріоритетних форм інноваційно-технологічної модернізації регіону, що сприятиме ефективному управлінню використанням інноваційно-технологічного потенціалу регіону за наявності можливості ефективно оцінювати такий потенціал до початку здійснення управлінських впливів, в процесі управління, а також після завершення передбачених на стадії планування заходів.

В якості одного з основних суб'єктів інноваційної інфраструктури з метою об'єднання ресурсів науки, бізнесу та влади для комплексної комерційної реалізації високоприбуткових інноваційних проєктів, а також пошуку і

практичної підготовки менеджерів для їх реалізації запропоновано формування Центру інновацій та технологій регіону як основи процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону. Досліджено ключові аспекти інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону на основі технополісу. На основі проведеного експертного дослідження, що мало на меті ранжувати різні способи інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону, запропоновано відповідні напрями удосконалення організаційного забезпечення процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки регіону.

Ключові слова: економіка регіону, інноваційно-технологічна модернізація, інноваційно-технологічний потенціал, регіональна система інновацій та технологій, технополіс, інноваційний розвиток, інноваційний бізнес, інноваційно-технологічна сфера.

АННОТАЦИЯ

Лондаренко Д.О. Концептуальные основы инновационно-технологической модернизации экономики региона. - Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 - развитие производительных сил и региональная экономика. - Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2021.

В результате исследования обоснованы теоретические основы внедрения инноваций в экономических системах макро- и мезо - уровней, что в отличие от аналогичных исследований ставит на видное место в экономически инновационных концепциях технологическую составляющую. Определены основные свойства категории «инновационная экономика». Определены основные принципы управления использованием инновационно-технологического потенциала региона. Предложена модель системы управления использованием инновационно-технологического потенциала региона, базирующейся на функционировании четырех подсистем: целевой, обеспечивающей, управляющей и управляемой. Исследованы методические основы и инструментарий формирования инновационно-технологического потенциала в экономике региона.

Исследован зарубежный опыт модернизации экономики регионов на базе инновационно-технологических нововведений, что позволит качественно имплементировать положительные наработки в инновационно-технологической сфере в современную украинскую экономику.

Предложена методика оценки и выбора приоритетных форм инновационно-технологической модернизации региона, что будет способствовать эффективному управлению использованием инновационно-технологического потенциала региона при наличии возможности эффективно оценивать такой потенциал до начала осуществления управленческих воздействий в процессе

управления, а также после завершения предусмотренных на стадии планирования мероприятий.

В качестве одного из основных субъектов инновационной инфраструктуры с целью объединения ресурсов науки, бизнеса и власти для комплексной коммерческой реализации высокодоходных инновационных проектов, а также поиска и практической подготовки менеджеров для их реализации предложено формирование Центра инноваций и технологий региона как основы процесса инновационно-технологической модернизации экономики региона. Исследованы ключевые аспекты инновационно-технологической модернизации экономики региона на основе технополиса. На основе проведенного экспертного исследования, что имело целью ранжировать различные способы инновационно-технологической модернизации экономики региона, предложены соответствующие направления совершенствования организационного обеспечения процесса инновационно-технологической модернизации экономики региона.

Ключевые слова: экономика региона, инновационно-технологическая модернизация, инновационно-технологический потенциал, региональная система инноваций и технологий, технополис, инновационное развитие, инновационный бизнес, инновационно-технологическая сфера.

SUMMARY

Londarenko D. O. Development of tourism business as a component of economic and socio-cultural environment of the region. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.05 - development of productive forces and regional economy. - Odesa National Academy of Food Technologies, Odesa, 2021.

As a result of the study, the theoretical foundations of innovation implementation in the economic systems of macro - and meso - levels are justified, which, unlike similar studies, puts the technological component at the forefront of economic and innovative concepts.

The main properties of the category «innovative economy» are defined. It is noted that to ensure a high level of competitiveness of mesoeconomic systems, it is necessary, on the one hand, to have a powerful innovation and technological potential, on the other-to use it productively, while both sources should be considered as the root causes of innovation activity at the level of the mesoeconomic system. The structure of the region's innovation and technological potential in static and dynamic aspects is determined. A conceptual scheme of the region's innovation and technological potential is proposed.

The basic principles of managing the use of innovative and technological potential of the region are defined. A model of the management system for the use of innovative and technological potential of the region is proposed, based on the functioning of four subsystems: target, security, management and managed. The

definition of the "mechanism for managing the use of innovation and technological potential of the region" as a set of economic, organizational, legal and other forms and methods that ensure the realization of opportunities and readiness of innovation entities to create, implement and spread innovations in the region and beyond is proposed. The elements and key characteristics of this mechanism are studied. It was noted that the development of theoretical provisions, assessment methods and recommendations for managing and using the innovative potential of the region will help the management authorities to navigate the changing and progressive environment, developing a set of adequate measures to ensure the sustainable development of the region.

Methodological foundations and tools for the formation of innovative and technological potential in the regional economy are studied.

The article examines the foreign experience of modernizing the regional economy on the basis of innovative and technological innovations, which will allow us to qualitatively implement positive developments in the innovation and technological sphere in the modern Ukrainian economy. It is noted that foreign countries, in order to accelerate economic development, do not just stimulate the development of Science and technology, but purposefully manage the process of commercial use of their results. Two areas of research in developed countries are identified: analysis and determination of patterns of technology development and development of methodology for managing the innovation process at the meso-level.

Comparative characteristics of approaches to building a regional system of innovations and technologies are carried out. Global principles of functioning of regional management systems are defined. A block diagram of the strategic management system for innovative and technological development of the region is proposed. A promising model of innovation and technological process management at the regional level is substantiated. A two-level system for managing innovation processes in the region has been developed. A model of formation of a regional system of innovations and technologies is proposed (on the example of the Kharkiv region). It is proposed to create an Integrated Regional Center for collective use as a key element of the regional system of innovations and technologies, and its structure, tasks, and functions are defined. A mechanism for training professional innovative managers at the mesolevel in the long -, medium- and short-term period has been developed.

The key aspects of innovative and technological modernization of the regional economy based on Technopolis are studied. The functional directions of technopolises in the creation and development of regional innovation and technology systems in Ukraine are substantiated. A model of a typical Technopolis is proposed, which focuses on all stages of the process of creating innovative and technological products in the region. The advantages of the proposed model over a similar model of a regional innovation system without a Technopolis are analyzed. The main corporate values, main goals of economic development, priorities of Technopolis management in the regional system of innovations and technologies are highlighted.

Based on the conducted expert research, which aimed to rank various ways of innovation and technological modernization of the regional economy.

Key words: regional economy, innovation and technological modernization, innovation and technological potential, regional system of innovations and technologies, technopolis, innovative development, innovative business, innovation and technological sphere.